

Synpunkter angående arbetet med konventionen om biologisk mångfald (CBD) och de delar som avser traditionell kunskap och sedvanebruk, artiklarna 8j och 10c

Bakgrund

CBD förhandlades fram under världstoppmötet i Rio de Janeiro, 1992. Konventionens första artikel lyder: *Målen för denna konvention, att eftersträvas i enlighet med dess relevanta bestämmelser, är bevarandet av biologisk mångfald och hållbart nyttjande av dess beståndsdelar och rättvis fördelning av de vinster som uppstår vid utnyttjande av genetiska resurser.*

Konventionen är inte enbart en naturvårdskonvention utan den berör även mänskliga rättigheter och till stor del allt nyttjande av biologisk mångfald och landskapet och alltså även frågor rörande en rättvis vinstdelning. Artikel 8j fokuserar på delaktighetsprocesser och på vilket sätt man praktiskt inkluderar lokalsamhället i bevarande och förvaltande av landskapet och biologiska resurser på ett etiskt, jämlikt och rättvist sätt.

Artikel 10c handlar om att möjliggöra traditionell mark- och resursanvändning för att dels säkerställa lokala samhällenas försörjning, dels att lokalt långsiktigt förvalta resurserna. Många traditionella markanvändningssystem bidrar till att bevara en viss biologisk mångfald, t.ex. traditionell ängsskötsel, hamling av träd, utmarksbete. Renskötsel, fåbodbruk, skärgårdsjordbruk, jakt och småskaligt fiske där man utgår från traditionella metoder kan utgöra exempel på sedvanligt nyttjande i enlighet med artikel 10c.

Dessa frågor berör alltså många lokala samhällen (av traditionella brukarkulturer), över hela vårt land. Småbrukarförbundet har en övergripande ambition att också beakta och bevaka dessa intressen i den mån de inte själva är aktivt delaktiga kring dessa frågor och i detta aktuella sammanhang.

Genom ett regeringsuppdrag 2021 tilldelades Sametinget uppgiften att utgöra tematisk fokuspunkt i Sverige för CBD artiklarna 8j och 10c. Sametinget har därmed också utsetts som huvudman för det inrättade programrådet för traditionell kunskap. Förbundet Sveriges Småbrukare har varit representerade och ingått i detta programråd under ett par år. Se även framtaget kunskapsunderlag, nu tillgängligt via Sametingets hemsida <https://www.sametinget.se/kunskapsmaterial-traditionell-kunskap>

Det internationella arbetet kring dessa frågor har också utvecklats vidare sedan 1992. Vid det senaste partsmötet inom CDB (COP15) i december 2022 antogs bland annat ett nytt globalt ramverk för biologisk mångfald och inom ramen för detta ett nytt arbetsprogram för 8j. Det motsvarande svenska arbetet med dessa frågor är under utveckling. Bland annat genom ett pågående uppdrag till Naturvårdsverket att ta fram en nationell strategi och handlingsplan för biologisk mångfald (NBSAP).

Synpunkter angående arbetet med fokalpunktsuppdraget och programrådet

Förbundet Sveriges Småbrukare sympatiserar med och stödjer såväl det nationella som det internationella arbetet kring dessa frågor i dess grundläggande intentioner utifrån CBD och utifrån artiklarna 8j och 10c. Våra erfarenheter från de senaste årens arbete med dessa frågor i Sverige ger dock anledning att lämna följande synpunkter angående den fortsatta placeringen av fokalpunktsansvaret och därmed också huvudmannskapet för programrådet.

Det stora flertalet organisationer och representanter för lokala samhällen (av traditionella brukarkulturer) i vårt land saknar egna resurser att bevaka och driva också dessa frågor kring traditionell kunskap, såväl lokalt och nationellt som internationellt. Det är därför mycket bra med ett samlat nationellt arbete och stöd för detta. Den enda aktören i den berörda kretsen traditionella brukarkulturer som disponerar tillnärmelsevis erforderliga egna resurser och möjlighet att själva tillgodose sina intressen i dessa avseenden är just Sametinget. Detta faktum, kombinerat med att den rådande formella placeringen av fokalpunktsansvaret nu tilldelats Sametinget, har dock enligt vår uppfattning medfört att det nu etablerats en i praktiken särskild prioritering i detta arbete utifrån Sametingets urfolksperspektiv. Detta samtidigt som övriga traditionella brukarkulturers perspektiv och behov i praktiken och i väsentliga delar därmed inte blir erforderligt beaktade.

Åshammar 2023 10 29

I såväl internationella sammanhang som i en svensk kontext omnämns och beskrivs arbetet med dessa frågor kring förvaltningen av biologisk mångfald utifrån ett gemensamt perspektiv och som ett gemensamt intresse för "urfolk och lokala samhällen". Det har visserligen nu skapats en särskild samverkan genom arbetsgruppen för programrådet, mellan Sametinget och Centrum för Biologisk Mångfald (CBM), vad avser övrig kunskapstradition i landet. Detta fungerar dock enligt vår uppfattning i praktiken inte på avsett/önskvärt sätt, bland annat eftersom CBM saknar erforderliga resurser, personal och mandat och dessa två parter är alltför olika till sin karaktär. Därmed blir inte de grundläggande gemensamma perspektiven och gemensamma intressena för gruppen "urfolk och lokala samhällen" hanterade, balanserade och fördelade på ett skäligt och önskvärt sätt. Detta blir därmed enligt vår mening till nackdel för övriga inom landet berörda lokala samhällen av traditionella brukarkulturer med sina respektive kunskapstraditioner.

Förslag

Mot bakgrund av ovanstående vill vi lämna följande förslag.

- Det behöver klargöras huruvida åtagandena enligt CBD 8j och 10c vad gäller kategorin "urfolk och lokala samhällen" ska ha ett fokus på de grundläggande gemensamma intressena för dessa kategorier vad gäller förvaltningen av biologisk mångfald i enlighet med konventionens intentioner; Eller om arbetet även inom detta sammanhang och kunskapsområde ska präglas av en prioritering utifrån den nuvarande svenska urfolkspolitiken.
- Ett förnyat regeringsuppdrag angående ett fokalpunktsuppdrag kring CBD 8j och 10c behöver beakta behoven och möjligheterna att förlägga detta hos en övergripande objektiv och etniskt neutral aktör med full och lika insyn för samtliga berörda och relevanta traditionella brukarkulturer och kunskapstraditioner över hela landet. Om det är så att ansvaret för ett fokalpunktsuppdrag måste ligga på en nationell myndighet så vill vi i första hand föreslå att tilldela Riksantikvarieämbetet detta ansvar. Utifrån vårt perspektiv anknyter det också till Riksantikvarieämbetets kompetens och roll vad gäller historia, kulturhistoria och kulturlandskapsfrågor. Naturligtvis följer med en ny ansvarig aktör i sammanhanget att ett uppdrag också måste åtföljas av erforderliga resurser för kompetensutveckling och i proportion till uppdragets omfattning. Detta ska heller inte utesluta samverkan med andra aktörer/myndigheter när så erfordras

För Förbundet Sveriges Småbrukare

Jonas Wangsten
Ordförande

Kristian Olofsson
Småbrukarnas representant i programrådet för Traditionell kunskap